

HLA SA TEL

ZPRAVODAJ
MĚSTSKÉ
ČÁSTI
PRAHA 15

ČÍSLO
2018
ROČNÍK 24
NEPRODEJNÉ

7-8

WWW.PRAHA15.CZ

AKADEMICKÝ MALÍŘ

JAROSLAV TRNKA

Jaroslav Trnka se narodil v kraji Nikoly Šuhaje, většinu života však prožil v Hostivaři

ČESTNÝ OBČAN

PRAHY 15

KAREL STRNAD

Rozhovor

SABINA KŘOVÁKOVÁ

Rozhovor na str. 24

Karasův luxusní podnik v pohledu od železničních kolejí v roce 1914

KARASOVY VINNÉ SKLEPY – VÍNO PRO CARA I HABSBUKY 7. ČÁST

Kterak víno chlumeckého vinárníka ochutnal bratr samotného císaře. Karas vysekává sklepy do hostivařské skály a staví luxusní „továrnu na víno“. Místo, kam na víno zajel letec Kašpar, spisovatel Hašek i carský dodavatel vína z Petrohradu. Jak musel vinárník slíbit pražskému duchovenstvu, že mešní víno neošídí. Krémy na boty a pumpičky na kola, tragický konec kdysi nejslavnějších pražských vinných sklepů.

V našem seriálu věnovaném hostivařským hospůdkám a vinárnám jsme již prošli několik podniků zásadních pro hostivařský společenský, politický i kulturní život. Ale dnešní výlet přiblíží podnik, který hranice Hostivaře výrazně přesahoval. Zveme vás na výlet do Karasových vinných sklepů.

28. června 1900 vyšla v novinách drobná noticka s oznámením, že pan vinárník Václav Karas z Královských Vinohrad koupil od manželů Koukalových pozemek v Hostivaři, kde se chystá vystavět dvoupatrovou budovu a vinné sklepy. Během příštích měsíců potom skutečně kousek od nádraží vyrostla jedna z charakteristických a zcela původních hostivařských budov.

Začneme ale dříve. Kdo to byl Václav Karas? Jeho příběh připomíná příslovečný americký sen. Narodil se v Chlumci nad Cidlinou v roce 1865, otec Alois byl místní rodák, maminka Anna pocházela z Jičína. O jeho dětství a dospívání vesměs nic nevíme, ale vstup do dospělého života rámuje jednak sňatek se slečnou Filipínou Kubíkovou, potom narození dvou dcer Marie a Věnceslavy a dvou synů Karla a Václava.

Vinařství se zjevně začal věnovat velmi brzy, když se rodina přestěhovala do Prahy (roku 1890), už byl vinárníkem, byť v hlavním městě zcela neznámým. Zásadní okamžik přišel s Jubilejní zemskou výstavou v roce 1891, kde Václav Karas prezentoval vína svých dodavatelů Fratelli Mardessich z Dalmácie (tehdy součástí rakouské monarchie). Úspěch se dostavil okamžitě, víno okusil i arcivévoda Karel Ludvík, bratr císaře Franze Josefa I., a Karas si zde udělal takovou reklamu, že vzápětí 22. listopadu 1891 otevřel vinárnu na Perštýně (čp. 10). Zde jeho reputace rychle rostla, mimochodem občas k němu zašel i slavný výtvarník Josef Váchal. Prestiž stoupala přímo raketově, prvotřídní dalmatská vína šla na odbyty a Karas otevíral brzy pobočky na Smíchově, na Vinohradech i na Žižkově. Uměl zaujmout nejen kvalitou, ale i nápady, „Obrovskou láhev zvláštní konstrukce a svého vlastního vynálezu dal ve svých ochutnávárnách postavit velkoobchodník s vínem pan Václav Karas,“ psala Národní politika v roce 1895. „V láhvi jest lednice a umístěny jsou tam soudky, z nichž přímo se čepuje ohnivé víno lisanské, jemuž mezi víny dalmatskými není rovno. Víno se prodává v hliněných istrijských džbánkách se slovanským malováním a má již své ustálené milovníky.“ Už jeho reklamy, kterými zaplnil noviny, dobovou reklamní šed' nabourávaly. „Nechodte ke Karasovi na víno! A proč? Protože Vám pak jinde nebude chutnat...“

V roce 1897 se vinař se svými dodavateli rozkmotřil a proběhla mezi nimi dokonce veřejná přestřelka v tisku. Byla to však přestřelka v duchu slušnosti anglických lordů. Karas vytkl firmě, že ona jest pouze překupníkem vín, která začali kupovat od nekvalitních zdrojů. „Právím, že toto víno nevyhovuje těm požadavkům, které jsem já na víno pro své odběratele určené kladl, sám z vlastního popudu rozloučil jsem smlouvu

Secesí a vínem dýchající propagační materiál firmy

mne na firmu Fratelli Mardessich vážící,“ ujstil Karas své zákazníky a dodal: „Od té doby prodávám víno takové, za jehož naprostou neporušenost a ryznost já sám tím způsobem ručiti mohu, že sám osobně po Dalmácii cestuji, tam nejlepší druhy pravého přírodního vína vyhledávám a kupuji.“

Pravdou zůstává, že zatímco prestiž Karasových vináren stále rostla, Fratelli Mardessich se z našeho trhu vytratili. Asi měl tedy pan vinárník pravdu.

Karasovi bydleli na Novém Městě, poté se přestěhovali na Královské Vinohrady. Stoupající prestiž, rostoucí výdělek a velké množství objednávek nakonec přivedly pana Karase k uskutečnění velkolepého plánu. A tím se konečně dostáváme do Hostivaře a naší úvodní zprávy. V roce 1900 zakoupil nedaleko nádraží pozemek a začal budovat v Čechách nevídanou vinárnu. Tedy nejen vinárnu, celý moderní průmyslový podnik, v němž dokonale spojil technickou stránku věci s elegancí. Stavba trvala přesně dva roky, otevíral 24. srpna 1902.

Sklepy byly vysekané do skály

Sklepy pro 15 000 hl (později 17 000 hl) vína byly vysekané do skály, což jim zajišťovalo dokonale stálou teplotu ideální pro skladování vína. Zároveň si ale Karas rozvedl různě nastavitelné parní topení do ostatních sálů, aby mohl teplotu místností přizpůsobovat typům vín. Zřídil vlastní elektrárnu na parní pohon, výtah, lázně, všude elektrické světlo, po celé budově vodovody a kanalizaci, což v roce 1900 rozhodně nebyla samozřejmost. Zároveň myslel na návštěvníky, na vrchu kulaté věže nechal vybudovat rozhlednu. Celý prostor podniku byl od počátku přizpůsobený i prohlídkám s výkladem, na které skutečně v dalších letech jezdili návštěvníci z celé Prahy, Čech, a jak uvidíme – i světa. A samozřejmě nechyběla krásná přízemní vinárna pro posezení a popití.

„Na tu vinárnu jsem narazil při procházkách s babičkou, chodila do vinárny s konvičkou pro dvě deci mešního vína,“ vzpomínal v televizním dokumentu akademický malíř Jaroslav Chudomel. *„Visely tam sametové závěsy a celé místo bylo vyzdobené,“* dodával. Renomé firmy fungovalo skvěle. *Storchův ilustrovaný průvodce Prahou a okolím* v roce 1902 poznamenal, že Karasovy vinné sklepy (jak zněl oficiální název konkrétně hostivařského podniku) jsou jediné, které ze všech pražských vináren stojí za doporučení.

Václav Karas dosáhl vrcholu. Již v roce 1897 byl jmenován „přísežným znalcem při zemském soudu v Praze v oboru vinném“. Dovážel vína

nejen z Dalmácie, ale také z Uher, ze Slovenska, Rakouska, dokonce z Ameriky, stal se možná prvním, kdo z Prahy vozil vína na Moravu. Prodával i vinné mošty, také tzv. krevní vína doporučená lékaři (těžší červená vína pro chudokrevné) či speciální dezertní víno Torero. Angažoval se i ve společenském životě, máme doloženo, že přispíval na stavbu Národního divadla v Brně, v jeho podniku se vybíralo na Matici školskou (osobně poslal darem vína na jejich slavnost), v roce 1907 působil i jako porotce u zemského trestního soudu. Když v roce 1909 přijel ruský profesor Dimitrij Cvet, ředitel carské vojenské akademie a hlavní petrohradský dovozce vína, objednal se na prohlídku a nešetřil slovy chvály. Zpět do carského Ruska se vracel s mnoha vzorky Karasových vín ve svých kufrech pro příští obchodní jednání. Velmi pravděpodobně tak Karasovo víno ochutnal i car Mikuláš.

*Poroučím se v nejhlubší úctě...
 Václav Karas zve na otevření podniku
 (Národní politika, 22. srpna 1902)*

Jan Kašpar a Evžen Čihák popíjeli v Karasových sklepech víno

O pár let dříve měl podnik jinou vzácnou návštěvu, byť tehdy si skupinky tří mladých mužů jistě nikdo nevnímal. Vypravuje paní kronikářka Marie Zdeňková: *„Psal se rok 1907, když mladý Evžen Čihák po vojně nastoupil jako účetní v účtárně Novákova velkoobchodu ve Vodičkově ulici v Praze. Za první „gáží“, neboli za první peníze, které si vydělal, pozval na výlet do vinných sklepů v Hostivaři bratrance Jendu Kašpara a jeho domácího učitele, kterému říkali Lojzík.“* Ano, první průkopníci letectví u nás, Jan Kašpar a Evžen Čihák, popíjeli v Karasových sklepech víno jen několik měsíců předtím, než překonali zemskou tíži. Mimochodem dodnes někteří lidé tvrdí, že Čihák svého bratrance v prvenství letu dokonce předběhl.

Známých osobností sem ale zamířilo více. *„V neděli byl jsem v Bráníce na pivě, v pondělí v Troji na víně, v úterý šel jsem do Stromovky na koncert, ve středu do Hostivaře ke Karasovi, ve čtvrtek byl jsem v šantánu, včera v Podole na rybičkách, nu, a dneska šel jsem se vykoupat...“* píše v knize *Svatební píseň* (1911) literát Roman Hašek. Že jsme si spletli křestní jméno? Ale kdepak, jedná se o bratrance autora slavného Švejka. J. R. Hašek byl také spisovatelem, zakladatelem spolku literátů Syrinx (1903), mezi jehož členy nechyběli ani Rudolf Těsnohlídek nebo Quido Maria Vyskočil. Vydávali vlastní revue *Moderní život*, kam přispívali i nejslavnější literáti své doby (Neumann, Karásek ze Lvovic, Sova aj.). Dost možná s Romanem Haškem do Hostivaře občas zajeli také oni, stejně jako jeho slavnější bratranec, který ostatně jednu z hostivařských hospůdek zvěčnil i ve Švejkovi (skrže postavu nevybíravého sapéra Vodičky). Bohužel neprozradil kterou: *„Plácnu taky ženskou, Švejku, mně je to jedno, to ještě neznáš starýho Vodičku. Jednou z Táběhlicích na Růžovým ostrově nechtěla se mnou jít jedna taková maškara tančit, že prej mám voteklou hubu. Měl jsem pravda hubu vopuchlou, poněvadž jsem právě přišel z jedny taneční zábavy v Hostivaři, ale považ si tu urážku vod tý běhny. Tak tu máte taky jednu, velectěná slečno, řek jsem, aby vám to nebylo líto.“*

Karasova firma vzkvétala, Václav podnik stále vylepšoval, rozšiřoval a technicky zdokonaloval. Také investoval do pražských nemovitostí (kupříkladu do části tzv. Pachtova paláce v ulici Karoliny Světlé nebo do domu U Zlatého hroznu na staroměstském Perštýně, kde je dodnes vinárna). 16. listopadu 1911 se v Hostivaři vdávala prvorozená dcera Karasových Marie, brala si Jaromíra Karla Mencla, majitele parního mlýna v Uhřetěvsi. Nevěstě bylo teprve sedmnáct let, takže otec musel podepsat svolení se sňatkem nezletilé dcery. Důvody spěchu se asi dají domyslet, ale nechceme bulvarizovat...

Ani během první války Karasovy aktivity nepolevovaly, i když jistě i on musel provoz omezit. Doba války mu přinesla i osobní ztrátu, byť s válečnou vřavou nesouvisející – v roce 1916 zemřel v Hostivaři jeho jedenaosmdesátiletý tatínek Alois. Přesto jistě i zde panovala euforie z konce války a vzniku nové republiky. Začínala nová éra, budoucnost se zdála krásná a plná naděje. Jenomže pro rodinu Karasových dostala další smutnou příchuť.

22. prosince 1918 měl Tomáš Garrigue Masaryk úplně první projev v postavení prezidenta nově vzniklé republiky. Byla z toho tehdy veliká sláva a nadšení po celých vlastech československých. Nikdo netušil, že zatím v Hostivaři ve stejný den

v pouhých 52 letech umírá nemocný vinárník Václav Karas.

Sklepy fungovaly i po zakladatelově smrti

Karasovy vinné sklepy fungovaly i po zakladatelově smrti. Hlavní osobností se stal syn Karel Karas, který se v roce 1921 oženil se slečnou Louisou Šaldovou. Firemní značky a název zůstávaly stejné. Díky tomu čteme během IV. pražských vzorkových veletrhů v roce 1922 v Národních listech: „Kdož by neznal firmu Karasovu? Její jméno je spojeno s pojmem dobrého vína tak úzce jako otčenáš a amen. Proudý výletník v letní době směřují do Hostivaře, odkud posledními vlaky v nejlíbeznější náladě vracejí se do Prahy.“ A díky nabídce na tehdejších veletrzích můžeme i po takřka století nahlédnout do reprezentativní nabídky Karasových sklepů: „Vystavuje úplně nové druhy, zejména mostarskou žilavku, ohnivě hřejivý nápoj, z něhož se cítí jižní slunce, dále blantinu, kteréžto zaručené originály byly právě v posledních dnech dopraveny přímo z Mostaru. Kromě těchto vzácných jižních vín vystavuje závod Karasův ještě jiné ukázky svých rozsáhlých sklepů, a sice desertní vína: sladké mongibello, vermouth vlastní výroby a tak lahodné jakosti, že ani zkušený odborník nerozpakuje se přirovnati ho k vermouthu italskému. V expozici jsou také vína slovenská, uherská a rakouská. Karasova firma uvedla zde dále do obchodu francouzské šampaňské známky Doyen, která u nás doposud nebyla zavedena, ale u cizinců požívá výborné pověsti. Šampaňské Doyen jest přímo z Reměše importováno. Jest pochopitelné, že stánek firmy Karasovy stal se hledaným dostaveníčkem všech příznivců výborného moku.“

Do kuriózní situace se mladý pan Karas dostal v roce 1923. Pražské duchovenstvo tehdy začalo řešit kvalitu vína užívaného pro mešní účely. Problémem se zabývalo tak důkladně, až si novináři začali z duchovenstva utahovat, že jejich schůze připomínají spíše odborné porady vinařů. Resumé ovšem bylo, že tzv. Chrámové družstvo pro republiku Československou vydalo doporučení, ať duchovní nekupují levná mladá vína, kterážto kvůli nevládnému počasí nemají potřebnou kvalitu, a jmenovitě varují před víny silně žlutě zbarvenými, kteroužto barvu jim „dodávají uměle zejména židé“. A protože bratři nakupovali víno v Hostivaři u Karase, musel pan majitel osobně přijet k „nejdůstojnější pražské konsistoři“ a tam svatosvatě odpřísáhnout, že žádné takové víno neprodává a pánům duchovním nijak ošizené nabízet nebude.

Karel Karas jistě pečlivě chránil odkaz svého otce a vína nešidil, svědčí o tom vysoká účta, za kterou se o podniku stále píše i během období

první republiky. Je však pochopitelné, že alkohol některým hostům občas zamotal hlavu natolik, že ne každý večer končil vždy bezúhonně. Marie Zdeňková v dokumentu o vinárně vyprávěla: „Pamětníci vzpomínali, že pan přednosta občas pomáhal zmoženým návštěvníkům Karasovy vinárny do vlaku a občas se stalo, že místní zaměstnanci byli nuceni hostovi pomoci i na trakaři.“ Takoví hosté měli vlastně štěstí. Ještě za časů Václava Karase takové štěstí neměl listonoš, který ve vinárně popíjel v polovině ledna 1911. Značně posílněn alkoholem si užíval místní pohostinnosti a domů se mu pranic nechtělo. Žel vše krásné někdy končí a vinárna zavírala. Listonoš si alespoň koupil poslední lahvinku na cestu domů a vyrazil směrem ke Krči. Neměl na výběr, musel pěšky. Asi po deseti kilometrech, nedaleko krčské Liškovy restaurace, se pravděpodobně rozhodl si na chvíli odpočinout. Bohužel té noci panovaly kruté mrazy až kolem minus patnácti stupňů. Listonoš na místě usnul a do rána zmrzl. Poslední láhev od Karasů už nedopil...

Pokus o plánovanou loupežnou vraždu

Tehdy šlo o smutné neštěstí, v roce 1925 však vinárna sehrála roli v pokusu o plánovanou loupežnou vraždu. Historie je to smutnější o fakt, že oba její účastníci bývali blízcí přátelé.

23. prosince 1925 vyrazil hostivařský občan František Fišer, kantýnský ze šterboholského celního úřadu, na nákupy oblečení do centra Prahy. Jeho dlouholetý kamarád Rudolf Král, právě bez zaměstnání, souhlasil, že mu pomůže oblečení vybrat. Sám byl ve finanční tísní, a když viděl, že kamarád má peněženku před Vánoci nabitou penězi, začal v něm hlodat plán. A bohužel také uzrál.

Když se vrátili do Hostivaře, šli nejprve každý domů, nicméně po setmění se Král objevil u Fišera.

„Pojď se mnou do Karasovy vinárny, sedí tam nějaký ředitel z jugoslávský sklárny a nabírá chlapy, dělníky, to byl přeci náš sen, Franto, už od mládí se přece chystáme jet tam za prací. Teď máme šanci!“ Fišerovi se dvakrát nechtělo, po celém dni ušlapaný, venku noc a zima. Raději by se byl už natáhl. Nechal se však přemluvit a šel. V naprosté tmě dvojice mířila k vinárně, první Fišer, za ním Král. Snad právě noc nakonec Fišerovi zachránila život, protože první ránu sekerou, kterou do jeho hlavy Král mířil, netrefil přesně. Sekera se smekla, ale rána byla i tak silná, Fišer upadl, jen překvapeně vykřikl, co to Rudolf dělá. Ten znovu zaútočil, nastal krátký, tvrdý zápas. Fišerovi z rány tekla krev a byl oslabený, ale strach o život v něm probudil sílu. Podařilo se mu útočnickovu sekýru vytrhnout, a dokonce mu

utéct. Následující tři týdny strávil v nemocnici, zatímco Král dostal za pokus o loupežnou vraždu ještě velmi mírných pět let těžkého žaláře.

Za války sklepy sloužily zároveň jako kryty

Karasova rodina přestává být spojena se sklepy někdy na přelomu 20. a 30. let, z Almanachu roku 1934 vyčteme jméno majitele vinárny Josefa Praise, poté Antonína Prokopce. Za války sklepy sloužily zároveň jako kryty pro lidi během leteckých náletů. Nacisté tu navíc měli tajné a dodnes nejasné aktivity, po válce zde byl každopádně objeven tajný sklad vojenského arzenálu. Bohužel došlo tehdy k tragické nehodě, dělníci, kteří jej odkryli, nechtěně způsobili požár, který se dvěma z nich, Antonínu Kaňkovi a Jaroslavu Rožánkovi, stal osudným, třetí, Bohumír Marek, utrpěl těžké popáleniny. Dodnes na budově najdeme pamětní desku k jejich památce.

Komunistický převrat znamenal definitivní konec Karasových vinných sklepů. Zavedená firma byla znárodněna a v Hostivaři zcela zrušena. V rychlém sledu se zde vystřídaly firmy na výrobu krémů na obuv, plyšových hraček a kovového zboží. Vyráběly se tu dokonce pumpičky na kola. Od roku 1951 v budově působilo družstvo Rohoplast vyrábějící izolační laky a lepidla. Právě tato firma také nechala udělat novou fasádu již bez zdobných prvků. Dům tím i navenek ztratil svůj půvab, což průmyslový provoz (např. stavba nádrží na hořlaviny) ještě umocnil. Někdejší vyhlídka na vrchu věže zchátrala a před samovolným zřícením byla raději zbourána. A jediný milý fakt je, že se zde na přelomu 50. a 60. let na nějakou dobu našly místnosti pro dvě učebny hudební školy. Úpadek a celkové chátrání kdysi vznešené stavby ale pokračuje dodnes a stavba čp. 142 stále hledá svého investora-zachránce.

● Lukáš Berný

Budova kdysi nejmodernější vinárny s vyhlídkovou věží dnes chátrá a čeká na svého investora

AKADEMICKÝ MALÍŘ JAROSLAV TRNKA

Romantické meandry Botiče, syrová atmosféra Krkonoš, vzpomínky na dětství na Podkarpatské Rusi, teplo přímořských měst v Chorvatsku nebo Bulharsku, to jsou častá témata obrazů hostivařského malíře Jaroslava Trnky. Malíře, jehož výstavy slovy doprovodili kunsthistorici významu Tomáše Vlčka či Josefa Hlaváčka, jehož obrazy najdeme v Galerii hlavního města Prahy, v Husitském muzeu v Táboře, stejně jako v galeriích Klatov nebo Českých Budějovic. Přesto jde o malíře, na něhož širší veřejnost pozapomíná, což se pokusíme napravit.

Otec Jaroslava Trnky se narodil ve vesničce Hůrka nedaleko Neveklova, matka pocházela z Moravy od Boskovic. Tatínek byl legionář, po první válce získal místo respicienta u finanční stráže v městečku Vyškov nad Tisou na Podkarpatské Rusi, kde se také Jaroslav 5. října 1924 narodil. Byl to drsný kraj, lidé zde žili v bídě, v těžké poválečné době se těžilo více z černého obchodu a pašování než z čokoliv jiného. Ostatně legendární Nikola Šuhaj dokončil svůj loupežnický život jen tři roky před Jaroslavovým narozením v asi hodinu vzdálené Koločavě. Pro malého kluka však místo muselo mít kouzlo eldoráda. S dětskou lehkostí brzy ovládal pět jazyků, jež se v kraji mísily.

Právě po matce, která mimo jiné vyšívala nádherné polštáře, Jaroslav pravděpodobně zdědil výtvarný talent. Housle, do nichž jej nutil otec, malý chlapec neměl rád a raději s místními kluky jejich futrál použil jako provizorní sáně. Byl z toho výprask, který asi odpor k houslím jen podpořil. Možná můžeme napsat našťastí, múzy totiž s Jaroslavem měly jiné plány.

Ve třicátých letech se rodina vrátila do Čech, otec s kamarádem z legii postavili dvojdomek v Hostivaři, kterou od té doby Trnkovi již neopustili. Jaroslavovu matku trápilo zdraví, ze sanatoria, kde se léčila s tuberkulózou, manželovo poslala starostlivý dopis: „Zavřeli školy, Járu pošli k Podhajským, ať nesedí doma.“ Byla to praktická žena, za války chovala v prádelně šedesát králíků, aby rodina měla i v těžkých dobách co jíst. Nebylo divu, že je Jaroslav v dospělosti už nemohl ani vidět.

Studoval průmyslovou školu a nastoupil do strojírný

Trnka, který z otcova rozhodnutí vystudoval

Jaroslav Trnka se narodil v kraji Nikoly Šuhaje, většinu života však prožil v Hostivaři

průmyslovou školu, podle matčina přání nastoupil ve strojírně u Podhajských. Vlastně měl štěstí, jednak si zde zdokonalil manuální zručnost, jež ho provázela celý život (vždy si sám napínal i šepsoval plátna), a hlavně šikovnému chlapci sám pan továrník Podhajský pomohl s rozhodnutím o budoucnosti. „Člověče, Trnka, jdou na Akademii, tady je vás škoda,“ řekl prý jednou, když viděl mladíkovy obrázky, jež po výplatě prodával na vrátnici. V jeho rozhodnutí jej podpořila i manželka.

Trnka se skutečně přihlásil na Akademii výtvarných umění, byl přijat a studoval u legendárních profesorů Vlastimila Rady a Otakara Nejedlého. Zejména na „Oťase“ Nejedlého vzpomínal celý život. S jeho kruhem jezdili po republice, často do Stříbrné Skalice, kde bydleli v maringotce, malovali a profesor jim vařil své pověstné pálivé chilli guláše. Ačkoliv se doba propadala do komunistické totality, mladým studentům nastaly bezstarostné časy, pro Jaroslava umocněné přátelstvím s dalšími malíři Josefem Pecou, Helenou Slavíkovou nebo sochařem Stanislavem Hanzíkem. Navíc získal stipendium, což výrazně pomohlo čerstvě založené rodině. Peněz nazbyt nebylo, a když už se sešly, bylo samozřejmě potřeba nakoupit „blindrámy“, plátna a barvy do zásoby.

V Hostivaři se spřátelil i s dalšími akademickými umělci, sochařem Vendelínem Zdrůbeckým nebo malířem Jaroslavem Chudomelem. „První

pořádný štětec na akvarel a akvarelové barvy jsme kupovali s Jaroslavem Trnkou u pana Císaře v Železných dveřích na Starém Městě. Nedají se zapomenout chvíle společných začátků. Připadali jsme si jako Barbizonští, ale u Prahy,“ vzpomínal pan Chudomel v roce 1996. Doplňme, že Barbizonští byli zprvu podceňovaní

Malíř Trnka miloval impresionisty, ale brzy si našel vlastní uměleckou cestu

francouzští předchůdci impresionistů, jako první opustili ateliérovou malbu a malovali v plenéru. O desetiletí později pan Chudomel v časopise Hlasatel o Trnkovi znovu vypravoval: „Za motivy a za venkovským životem jsme chodili pěšky, třeba do Průhonic... Ráno jsme vyšli, vyzbrojeni skicáky a velkou chutí malovat, a večer se vraceli. Mnoho jsme nejedli ani nepili. Jen výjimečně jsme se zastavili v hospodě, na tehdejší návsi v Újezdu u Průhonic, na utopencích a pivu.“

Krajinomalba byla v jeho práci zcela dominantní

Trnka miloval impresionisty a hlavně Vincenta van Gogha, jehož vliv je v Jaroslavově raném díle patrný. Krajinomalba se stala v jeho práci zcela dominantní. Zamiloval si Krkonoše, kam se vracel celý život a jimž věnoval cyklus obrazů. „Vzal chlebník, do něj kus špeku, dvě rajčata, vodu, kousek chleba a hlavně skicák a krajonek, jak říkal verzatilce s tlustou tuhou, a pořád kreslil,“ vzpomíná dnes na jeho výlety do Krkonoš dcera Kateřina. A nejen do Krkonoš: „Jednou jsme jeli k moři do Jugoslávie a táta i během cesty pořád kreslil. Jenomže během zastávky v Sarajevu zabloudil a ztratil se. Nevěděl, kde je, kde stojí autobus, neuměl jazyk a začínal být docela zoufalý. My na něj čekali, lidé už se báli, že utekl za kopečky. A potom ho přivezl policajt na mopedu. Táta sice neuměl řeč, ale pamatoval si budovu, kde autobus stál. Tak vzal skicák, budovu namaloval, policista ji poznal a díky tomu nám ho přivezl.“

První výstavu Trnka uspořádal v Kadani roku 1958, o rok později už poprvé vystavoval v Hostivaři. A brzy následovaly další a další výstavy: Libčice, Žatec, Chomutov, Jirkov, Rakovník a pochopitelně i Praha, např. v Galerii bratří Čapků či v Galerii Letná. Reputaci mu zajistila plátna z husitských bojišť (1956–57), dodnes opatrovaná Husitským muzeem v Táboře. Jaroslav se stal členem Svazu výtvarných umělců.

Šikovné ruce, mimořádný talent i otevřené srdce

Jaký byl Jaroslav Trnka člověk? „Velmi citově bohatý, chytrý, laskavý, velkorysý, měl smysl pro humor, moc miloval svou rodinu i vnuky,“ vzpomíná dnes na tatínka dcera Kateřina. „V mladším věku jako každý umělec popíjel, zašel na pivo na Kačabku, k Milionu, na Radnici nebo jsem mu chodila v neděli se džbánem k Musilům do Herbenovy ulice.“

Jaroslav Trnka byl umělec mnoha zájmů a uměl o všem možném krásně vyprávět. Slova o šíři Trnkových zájmů potvrzoval i jeho kamarád Jaroslav Chudomel: „Hodně četl, uměl mluvit stejně zaníceně o kybernetice jako o přírodě.“

Alej hrušní, Horní Měcholupy, 1984

Kukuřice, Hostivař, 1958

Na ranní směnu, Hostivař, 1960

Jez v Kadani, 1959

Mikuláš, Podkarpatská Rus, 1984

Zima na Botiči (Blažkův mlýn v Hostivaři), 1983

Třeba jen malou květinu donekonečna popisoval a opěvoval jako zázrak přírody.“

Šikovné ruce, mimořádný talent i otevřené srdce, to byl Jaroslav Trnka. Odešel vlastně velmi mladý, 25. června 1986 ve věku nedožitých dvaadesátilet.

● Lukáš Berný
(z knihy Toulky Prahou 15)